

N. VRANIĆ, *Krajolik*

VRANIĆ, Antun, povjesničar, arheolog i putopisac (Šibenik, 29. V. 1504 — Prešov, 15. VI. 1573). Školovao se u Šibeniku i Vespriumu, teologiju i pravo studirao u Padovi, Beču i Krakovu. Od 1530. tajnik kralja Ivana Zapolje, 1569. nadbiskup ostrogonski i primas ugarski, 1572. kraljevski namjesnik u Ugarskoj. Pokopan je u crkvi u Tmavi, gdje mu je postavljen epitaf.

V. je napisao mnogobrojna znanstvena i književna djela iz područja povijesti, arheologije, historijske geografije i etnografije. Osobito su važna njegova proučavanja rim. epigrafskih spomenika, naročito u njegovu etnografsko-geografskom opisu zemalja Erdelja, Moldavije i Vlaške (*De situ Transylvaniae, Moldaviae et Transalpiniae*) i u putopisima. Vrančićevi putopisi nastali za njegovih misija u Turskoj (*Iter Buda Hadrianopolim anno 1553...*; *Diarium legationis...* i *Ratio itineris in Turciam*, 1567) ubrajaju se u najvažnija starija putopisna djela o Balkanskom poluotoku. Pov. i arheol. znanost zadužio je otkrićem natpisa s opisom djela cara Augusta (*Res gestae divi Augusti*), poznatoga pod naslovom *Momumentum Ancyranum*, po mjestu Ancyri (Ankari). Vrančićeva pisma (oko 4000 očuvanih), smatraju se najvišim dostignućem epistolografije hrvatskoga latinizma.

LIT.: V. Vratović, Antun Vrančić, u: *djelu: Hrvatski latinisti*, I, Zagreb 1970 (s bibliografijom).

VRANIĆ, Faust, polihistor i izumitelj (Šibenik, 1551 — Venecija, 27. I. 1617). Nećak kardinala A. Vrančića, koji ga je u ranoj mladosti uzeo k sebi u Ugarsku i školovao. Studirao u Padovi, Tmavi, Veneciji i Rimu. Bivio se među ostalim i vojnim graditeljstvom (utvrde). Plod su Vrančićeva znanstvenog interesa i humanističke izobrazbe mnoga djela različitog sadržaja koja tvore znanstvenu cjelinu. Glas je u svijetu stekao knjigom *Machinae Novae* (Venecija 1605, 1615 — 16, Šibenik 1993), u kojoj uz tehničke izume objašnjava pronalaskе kao što su lančani i svedeni mostovi i dr.

LIT.: K. Tonković, Priče o građenju (stari graditelji), Zbornik radova, II, Građevinski fakultet u Zagrebu, 1975, str. 79 — 139. — V. Srhoj, Faust Vrančić naš suvremenik, Glasje, 1994, 1.

VRANIĆ, Josip, povjesničar umjetnosti (Koprivnica, 2. III. 1923). Diplomirao je na Filozofskome fakultetu u Zagrebu 1951, gdje je i doktorirao tezom o M. Uzelcu 1975. Predavao je na Školi primijenjene umjetnosti u Zagrebu (1952 — 56), potom je bio direktor Umjetničke galerije u

Dubrovniku, a od 1964. profesor na Filozofskome fakultetu u Zadru. Proučava hrv. modernu umjetnost, posebno ekspresionizam te suvremena lik. kretanja i kulturu. Bavi se teorijom umjetnosti i problemima urbanizma. Objavljuje rasprave u periodicima i predgovore u katalozima izložaba (Ikone bokokotorske škole, 1961; 4. Plavi salon, 1966; 5. Plavi salon, 1968; M. Uzelac, 1971; A. Petričić, 1972 i dr.).

BIBL.: *Problem likovne umjetnosti u Hrvatskoj XIX. stoljeća*, Dubrovnik, 1962, 314; *Klasično u djelu Koste Angeli Radovanija*, Zadarska revija, 1968, 7; *Pristupna razmatranja o ekspresionizmu u hrvatskoj umjetnosti*, Radovi. Filozofski fakultet — Zadar, 1971 — 72, 10; *Jedan mogući Uzelac*, ŽU, 1971, 13; *Uzelac u Malakoppu 1923 — 1928*, Peristil, 1971 — 72, 14 — 15; *Anatomija »921«*, ŽU, 1972, 18; *Prvo razdoblje Proljetnog salona i rani ekspresionizam u Hrvatskoj likovnoj umjetnosti (1916 — 19)*, Radovi. Filozofski fakultet — Zadar, 1973 — 74, 12; *30 godina ispred i 30 godina iza nas. Prilog kritičkoj analizi poslijeratnog razvoja likovnog života u Zadru i njegove aktualne problematike*, Zadarska revija, 1974, 5 — 6; *Dijalektika oblikovanja*, Radovi. Filozofski fakultet — Zadar, 1976 — 77, 16; *Rast gradova i opća oblikovna kultura naroda*, Peristil, 1978, 21; *Mudrost jedinstva i raskoš rastvaranja*, Radovi. Filozofski fakultet — Zadar, 1986, 25; *Zadar u potrazi za vlastitim identitetom*, ibid., 1987, 26; *Slikar Milivoj Uzelac*, Zagreb 1991.

LIT.: Bibliografija radova nastavnika i suradnika Filozofskog fakulteta u Zadru, I, II, Zadar 1970, 1981.

VRANIĆ, Goran, fotograf (Zagreb, 18. VII. 1964). Završio Školu primijenjene umjetnosti 1983. u Zagrebu. Radi kao fotograf u Muzeju za umjetnost i obrt. Strogim kadriranjem snima poglavito lica i predmete. — Samostalno izlagao u Zagrebu, Karlovcu, Frankfurtu, Pakracu, Dubrovniku i Zadru.

LIT.: V. Maleković, Goran Vranić — Portreti branitelja (katalog), Zagreb 1992. — M. Pejaković, Goran Vranić — Uresi suterena (katalog), Zagreb 1994.

VRANIĆ, Josip, fotograf (Bileća, 25. XI. 1934). Završio Grafičku školu u Zagrebu. Fotografijom se bavi od 1958. Zaposlen u Muzeju grada Zagreba, gdje je osnovno područje njegova rada dokumentarna fotografija. Snima portrete i krajolike ispunjene osjetljivim odnosom prema prirodi i njezinim pojedinostima (ciklus *Posavina*, 1989). U naoko svakidašnjim motivima otkriva posebne sadržaje i poruke, ugrađene u idilične i smirene kompozicije. Samostalno je izlagao u Zagrebu, Požegi, Poreču, Rovinju, Rijeci, Velikoj Gorici, Pécsu, Kazaniku i Sofiji.

LIT.: Z. Kuzmić, Josip Vranić (katalog), Velika Gorica 1989.

VRANIĆ, Nino, fotograf (Bileća, 4. IV. 1933). Završio Grafičku školu u Zagrebu 1952. Fotograf je u Republičkome zavodu za zaštitu spomenika

kulture u Zagrebu. Opremio mnogobrojne kataloge i monografije (*Gotska arhitektura Slovenije*, Arhitekt Kuno Waidmann, Branko Ružić, Šime Vulas, Nikola Reiser, Vasilije Jordan, Branko Kovačević, Edo Kovačević, Zlatko Šulentić, Hrvoje Šercar, Sisak, Zagreb 1900, Slavko Šohaj, Orgulje u Hrvatskoj, Sjaj zadarskih riznica). Autor ciklusa *Portreti umjetnika* (1967) i *Lica* (1982). Snima krajolike Hrvatskoga zagorja u kojima naglašava dinamizam svijetlih i tamnih površina te lirsku narav »grafičkih« znakova u prostoru. — Samostalno je izlagao u Zagrebu, Ljubljani, Sisku, Požegi, Gornjoj Stubici, Varaždinu, Bjelovaru, Zadru, Karlovcu, Slavonskome Brodu i Klanjcu. Objavio fotomonografiju *Krajolici* 1986.

LIT.: A. Deanović, Nino Vranić: *Lica* (katalog), Zagreb 1982. — V. Maleković, Nino Vranić: *Krajolici*, Zagreb 1986. — Lj. Kolečnik, Nino Vranić (katalog), Klanjec 1989. Ž. Sa.

VRANYCZANY-AZINOVIĆ, Renata, keramičarka (Zagreb, 13. III. 1950). Ostvaruje galeriju likova iz svakodnevice koje donosi pojedinačno ili u skupinama (*Madame*, 1988; *Tri šešira*, 1991). Samostalno izlagala u Zagrebu, Ljubljani, Malome i Velome Lošinj.

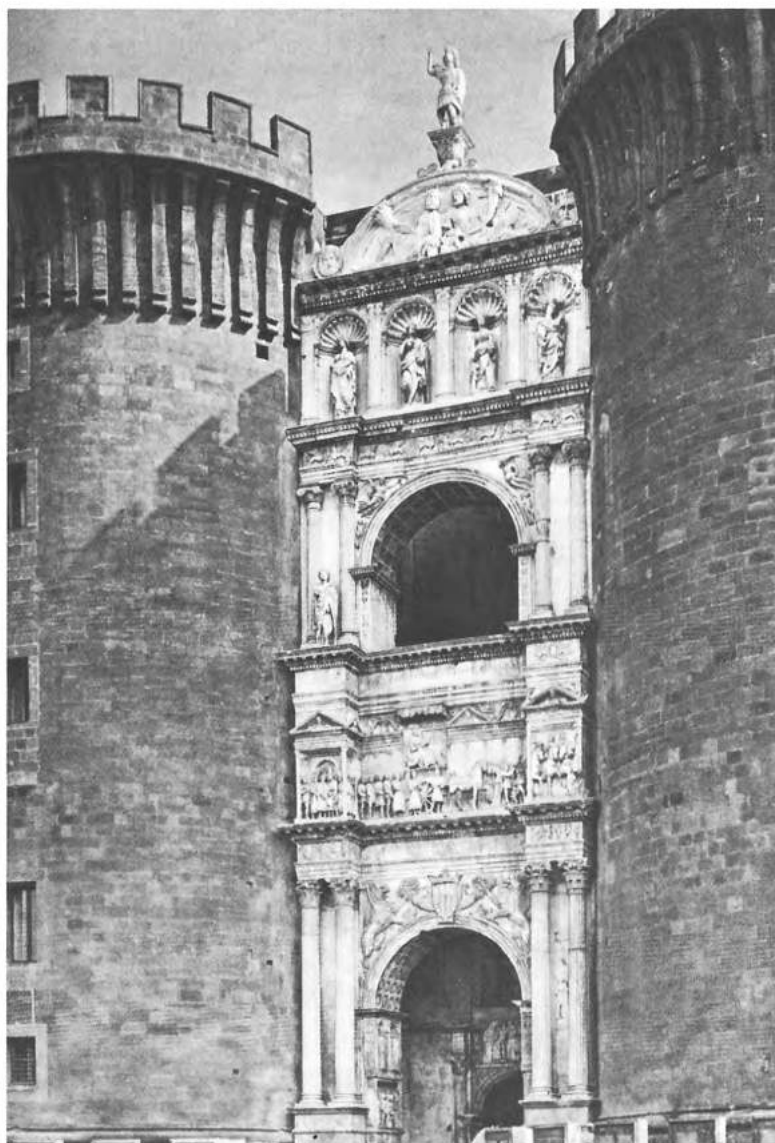
LIT.: V. Bužančić, Renata Azinović (katalog), Ljubljana 1992. — M. Baričević i F. Vukić, Vranczyany-Azinović Renata (katalog), Zagreb 1994.

VRANJA, selo u Istri na SZ podnožju Učke. Srednjovj. su naselje uokvirivale zidine u obliku četverokuta; prvi put spomenuto u izvorima 1102. kao »castrum Vrane«. Uz unutrašnju stranu začelnoga zida nalazila se četverokutna građevina (50 x 6 m) s polukružnim tornjem, a u njezinu produžetku vidljivi su u dva reda ostaci jednostavnih kuća. — Župna crkva Sv. Petra prvotno je bila jednobrodna građevina (XV. st.) s dvije učahurene četverokutne apside presvođene šiljastim svodom (unutrašnja konstrukcija porušena u XVIII. st.). Na zidovima su fragmentarno očuvane freske kasnogotičkoga istarskog majstora, nastale oko 1470.

LIT.: C. De Franceschi, I castelli della Val d'Arsa, Atti e memorie SIASP, 1898, 14, str. 354—355. — B. Fučić, Istarske freske, Zagreb 1963. Br. Ma.

VRANJANIN, Franjo (Francesco Laurana), kipar (Zadar ili Vrana kraj Zadra, oko 1420/25 — vjerojatno Avignon, 1502). Prvi podaci o njemu vezani su uz radove na slavlolu Alfonso I. Aragonskoga u Napulju (1453—58), što ga je radio zajedno s Guglielmom Sagrerom, Isaijom da Pisom, Domenicom Gaginijem, Pietrom da Milanom, Paolom Romanom i Antoniom di Chellinom. U jednome pismu iz 1524. napuljski humanist Pietro Summonte pripisao mu je cijeli slavlolu. Sa sigurnošću mu se pripisuje reljef s prikazom Alfonsa sa psom i vojnicima te dekorativni dijelovi, koji potkrepljuju pretpostavku po kojoj bi V. bio autor nekih ukrasnih reljefa za kapelu San Sigismundo u Tempio Malatestiano u Rimini (Folnesics). Nakon Alfonsove smrti (1458) i kraćega boravka u Urbinu, gdje portretira vojvodiški par (1459—60), odlazi u Francusku na dvor Renée Anžuvinskoga, na kojemu, radeći medalje, ostaje 1460—66. Potom se vraća u Italiju gdje zajedno s Pietrom da Bonitateom gradi i ukrašava pročelje kapele Mastrantonio crkve Sv. Franje u Palermu. Na Siciliji nastaje niz statua Bl. Dj. Marije s Djetetom (Messina, Monte San Giuliano, Siracusa), od kojih su one u crkvi Santa Maria della Neve u Palermu i u Chiesa del Crocifisso u Notu potpisane i datirane 1471. God. 1474. ponovno je u Napulju gdje započinje raditi čuvenu seriju poprsja aragonskih princeza. Iz Napulja odlazi u Francusku gdje 1477—83. radi u Marseilleu (kapela Sv. Lazara u Staroj katedrali) i Avignonu (reljef *Nošenje križa* i kipovi Sv. Benedikta i Sv. Skolastike), a vjerojatno i u Tarasconu (grobnica Giovannija Cosse) i Le Mansu (grobnica Carla de la Maine u katedrali). Pretpostavlja se da se nakon 1483. vratio u Napulj, a da je posljednje godine proveo u Avignonu.

Stilska heterogenost Vranjaninova opusa može se djelomično objasniti diskontinuitetom utjecaja tijekom njegova lutalačkoga života. V. je vjerojatno već u umjetničkoj sredini Dalmacije XV. st. usvojio kasnogotičku notu nazočnu i u njegovim kasnijim djelima, u kojima prihvaća i renesansne elemente, vidljive u čistim odnosima skulptorskih volumena. S lombardijskim, denovskim i rimskim majstorima, koji su radili na slavlolu u Napulju, susreo se kao zrelo, a možda i nadmoćan majstor. Kao medaljer bio je pod Pisanellovim utjecajem; od njega je naslijedio simbiozu franc. kasnogotičkoga i tal. renesansnoga duha (medalje s likom kralja Renée, kraljice Johanne de Javal, dvorske lude Tribouleta, Charlesa Anjou, Louisa XI, vojvode Jeana Lorenskoga, vojvode Ferryja de Vaudemont). Najviši umjetnički domet postignuo je u mramornim ženskim poprsjima (Eleonora Aragonska, Beatrice Aragonska, Battista

F. VRANJANIN i SURADNICI, slavlolu Alfonsa Aragonskoga u Napulju

Sforza, Isabela Aragonska), koja se odlikuju nenadmašnom čistoćom volumena i diskretno naglašenim osobnim crtama.

LIT.: W. Rolfs, Franz Laurana, München 1907. — W. R. Valentiner, Laurana's Portrait Busts of Women, The Art Quarterly, London 1942, 5. — J. Pope-Hennessy, Italian Renaissance Sculpture, London 1958. — M. Chiarini, Francesco Laurana, Milano 1966. Ma. Bc.

VRANJANIN, Lucijan (Luciano Laurana), arhitekt (Zadar ili Vrana, 1420/25 — Pesaro, 1479). Potječe iz obitelji zadarskih kamenoklesara, oca Martina i djeda Petra, iz koje je i Franjo Vranjanin (Francesco

L. VRANJANIN, Vojvodska palača u Urbinu

